

Digital +Alt

Kun 5 kr for 5 uker

Fornyes automatisk til kr 249 per mnd, og løper til det sies

ANNONSE

HAVBRUK LAKS GRATANGEN

De vil investere en milliard og sette 500 i arbeid - og har fått et « nei takk»

NATURSKJØNT: Tore og Hanne Lundberg er andre og tredje generasjon i familieselskapet, som opprinnelig startet med ishavsfangst og fiskeri. Foto: Torkil Emberland

Av [Torkil Emberland](#)

07. oktober 2020, kl. 06:12 ▾

Gratangslaks vil satse stort for å ta merdene ut av fjordene.

DEL

f

...

ANNONSE

([Nord24](#)) **GRATANGEN (Nord24.no)**: Lavangstinden speiler seg i fjorden. Her tar du av fra E6 og følger den naturskjønne kystveien der tiden mange steder har stått stille. Men på Nautnes stiger damp fra lakseslakteriet. Utenfor ligger ventemerder og brønnbåten «Lifjell». Tore Lundberg åpner en koronastengt dør til moderne kontorlokaler i påbygget. Her passerer flere hundre millioner kroner hvert år, og lager ringvirkninger utover fjorden som betyr være eller ikke være for lokalsamfunnet.

– Vi bruker pengene her når vi kan. Det tenker jeg er et samfunnsansvar, sier Lundberg.

Nå vil de satse opp til en milliard på ny oppdrettsteknologi. Sammen med Kleiva fiskefarm har de hyrt inn Bemlotek for å utvikle ØyMerd. En 132 meter lang offshoremerd som skal hindre både lus, rømning og forurensing. ØyMerd skal bygges av Kværner. Den designes for opp til seks meter signifikant bølgehøyde, mer enn noen andre anlegg i dag. De har også et nytt system med integrert luseskjørt og avising. Slik vil de erobre nye havområder, lenger ut og lenger nord.

Han er overbevist om at prosjektet de har klart vil være drivverdige også på sikt.

– Det er jeg overbevist om, sier Tore Lundberg.

Det samme er prosjektleder Hanne Lundberg på nabokontoret. Han hentet datteren mer eller mindre rett fra studiene til jobben som prosjektleder for ØyMerd.

– Jeg liker best å være potet, sier hun når vi spør om stillingsbetegnelse.

– Og stedfortredende leder, legger Tore til.

LES OGSÅ

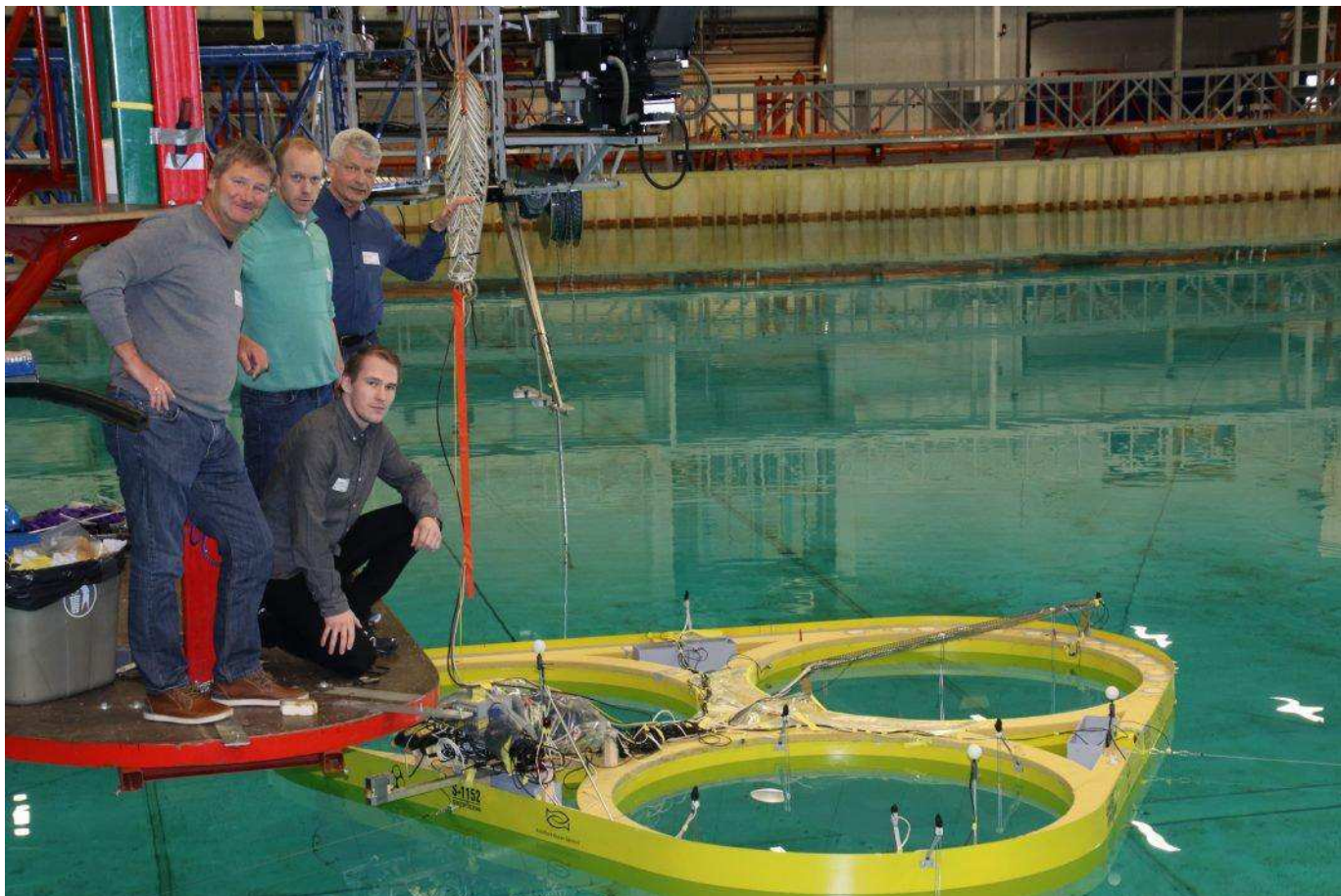
Ny nordnorsk oppdrettssatsing: Vil bygge sine egne «øyer» i havet for en halv milliard kroner

Kan bli 500 årsverk

Det som kan bygges lokalt, skal bygges lokalt når Kværner har fått selve merden flytedyktig og tauet den hjem. Og det er ikke lite, Sør-Troms har et betydelig maritimt kompetansemiljø og Grovfjord mekaniske har blitt markedsledende på servicefartøy til havbruk. Beregninger viser at prosjektet utløser 500 årsverk.

– I 2020-kroner er nok investeringen på 8–900 millioner. Nærmere det siste, sier Tore Lundberg.

GRUNDIG TESTET: Fra modelltesting ved Sintef. Tore Lundberg (f.v.), Nils Arne Rakstad, Kåre Hæreid, Marius Arvesen (sittende).
Foto: Astafjord Ocean Salmon

Men Gratanglaks og Kleiva har så langt fått nei til utviklingstillatelser. Til tross for høy offshorekompetanse fra Kværner, og tester og utredninger gjort av Sintef, Akvaplan-niva og DNV-GL, tviler Fiskeridirektoratet på at prosjektet fungerer i praksis. Datterselskapet Astafjord Ocean Salmon AS har dermed så langt fått avslag på sin søknad om åtte tillatelser (6240 tonn), som må til for å finansiere prosjektet. Nå er klagen fra selskapene til behandling i Fiskeridepartementet.

Grundig arbeid

Tore Lundberg har vansker med å forstå momentene Fiskeridirektoratet peker på i sitt avslag.

– De er bekymret for at bølger skal skylle over i hardt vær. Men det skal jo ikke være folk utpå merdene i slikt vær? Vi har brukt de beste som finnes for å dokumentere og beregne. Kuldeteknisk i Tromsø har jobbet for Statoil med offshoreinstallasjoner, vi har full tillit til at deres løsninger fungerer.

Utviklingstillatelser

- Utviklingstillatelsene ble innført for å stimulere havbruksnæringen til å utvikle ny teknologi som kan løse problemer med miljø og arealbruk. Næringen har de siste årene hatt store problemer med blant annet lakselus og ILA. Det har ført til at veksten i havbruk må flytte seg lenger nord til kaldere temperaturer, og ut av fjordene.
- Teknologien som blir utviklet i prosjektene skal deles slik at den kommer hele næringen til gode.
- Om prosjektet etter en toårig periode ikke er lønnsomt, er det mulig å konvertere tillatelsene til ordinære tillatelser mot et vederlag på 10 millioner kroner.
- Ordningen var opprinnelig en prøveordning på to år med søknadsfrist i 2017. Det kom inn 104 ulike søknader om totalt 898 tillatelser. Søknadene ble behandlet løpende. De fleste har fått avslag, eller færre tillatelser enn de søkte om.
- Det største prosjektet er i regi av Norlaks i Vesterålen, med sine nær 400 meter lange havfarmer. Investeringen er på over to milliarder kroner.

En årsak kan være at de har gjort en for grundig jobb, og dermed havnet bak i køen. Da utviklingskonsesjonene ble lyst ut, fikk næringsorganisasjonene gjennomslag for å gjøre dem konvertible. Det vil si at om prosjektet viste seg å ikke være bærekraftig, kan selskapene betale inn et mellomlegg på 10 millioner per tillatelse og hente ut ordinære konsesjoner. Dermed blir risikoen mindre.

– Dette var faktisk ikke vi klar over, sier Tore Lundberg.

– Samtidig er Kværner veldig nøye, og gir ikke fra seg noe som ikke er ferdig, sier Hanne Lundberg.

LES OGSÅ

Lørdag morgen ankommer denne enorme «lille revolusjonen» sitt nye hjem i Nord-Norge

Tore Lundberg presiserer at han ikke mistenker andre aktører i regionen for å ha gjort hastverksarbeid.

– Jeg tror ikke annet enn at i alle fall de største her oppe har en genuin interesse for å utvikle ny og drivverdig teknologi. Jeg tror ikke Norlaks og Salmar har gjort så store investeringer for å legge dem på hylla etter to år.

Øymerd

Oppdrettsplattformen Øymerd skal bygges i Norge, ferdigstilles og testes i Harstad. Prosjektet var opprinnelig budsjettert til en halv milliard, men kommer trolig på nær det dobbelte om den realiseres i dag.

Prosjekteiere er Gratanglaks og Kleiva Fiskefarm, gjennom datterselskapet Astafjord Ocean Salmon.

Betongkonstruksjonen er 10 meter høy, hvor 7,5 meter er under vann. Hver av sidene er 120 meter lang. I midten av plattformen ligger et driftsbygg i tre etasjer. Under dekk lagringsplass, teknisk utstyr og försiloer.

Plattformen har tre separate og spesialutviklede notposer for fisk. I tillegg skal Øymerd utstyres med integrerte luseskjørt og et system som hindrer isdannelse på dekk og langs fribord.

Vil til Finnmark

For Staten koster det i utgangspunktet ikke noe å dele ut tillatelsene, men Finansdepartementet vil tape inntekt ved at det blir færre tillatelser igjen til de ordinære konsesjonsrundene, der selskapene må ut med millionbeløp.

– Men her har vi et prosjekt som vil skape aktivitet og arbeidsplasser, akkurat det vi trenger nå i koronatiden. Så det burde ikke være noe å vente på, sier Tore Lundberg.

Han har fått høre at de bare kan gjennomføre prosjektet med sine eksisterende tillatelser. Lundberg sier det ikke er realistisk.

– I starten kommer dette anlegget til å ha svært høye produksjonskostnader. Det blir økonomisk et marginalt prosjekt selv med utviklingstillatelser.

Gratanglaks og Kleiva er i dialog med Vardø for å plassere det nye anlegget der.

– Finnmark har masse ledig areal og plass til vekst. Men det krever helt annet utstyr med hensyn til ising, sier Tore Lundberg. Han håper derfor deres prosjekt kan bidra til at Finnmark får en større andel av lakseeventyret.

– Er det fortsatt mulig å produsere laks på deres eksisterende lokaliteter om 20 år?

– Det tror jeg. Men jeg er ikke i tvil om at vi ser store endringer. Vi stiller ikke spørsmål ved om det skjer klimaendringer, havtemperaturen har økt dramatisk.

- Utrolig artig

Fiskeri- og sjømatminister Odd Emil Ingebrigtsen har nylig besøkt Gratanglaks, Salaks og de øvrige havbruksaktørene i området.

– Det er utrolig artig med alle familiebedriftene, store og små, som skaper viktige arbeidsplasser her. Og ikke minst at de tenker stort og vil investere.

– Hva koster det egentlig Fiskeridepartementet å dele ut en utviklingstillatelse, handler det om tapte inntekter på ordinær auksjon?

– Slik kan man se det, sier Ingebrigtsen. Han viser til at utbetalingen til kommunene fra Havbruksfondet som kommer nå, nettopp er finansiert av næringens kjøp av tillatelser.

– Her kom det inn en rekordsum, og disse pengene er direkte lokale ringvirkninger.

Ingebrigtsen sier det ikke er mulig for ham å anslå når Gratanglaks får svar, for køen er lang.

– Akkurat nå har vi 31 klagesaker på utviklingskonsesjoner. Disse tar vi i samme rekkefølge som de kom inn. Vi har også klager på andre spesialkonsesjoner – visningstillatelser og FOU-konsesjoner. Vi har nylig bygget opp en egen havbruksavdeling, men vi må nå håndtere søksmålet fra produksjonsområde 4–5 (vestlandsoppdretterne som rammes av trafikklys-ordningen, red anm.). Derfor må vi bare beklage at Gratanglaks har vært nødt til å vente lenge. Jeg har all forståelse for at de vil ha en avgjørelse så fort som mulig.

– Kan det rett og slett ha straffet seg å gjøre en grundig jobb og bruke tid?

– Det er sikkert en måte å se det. Det skal sies at det kom inn langt flere søknader enn vi hadde regnet med. Samtidig er det viktigste kriteriet betydelig innovasjon, og det er vanskelige avveininger som må gjøres.

– Lokale ringvirkninger er ikke en del av kriteriene, så det har ikke betydning om du bygger alt ved et tyrkisk verft eller om du tauer prosjektet hjem til lokale arbeidsplasser?

– Jeg må forholde meg til kriteriene slik de var da tillatelsene ble lyst ut. Da var lokal verdiskapning ikke vektlagt, men det betyr ikke at vi ikke synes det er viktig.

Ingebrigtsen presiserer at han ikke kan uttale seg om hvordan han vurderer spesifikke prosjekt.

– Til syvende og sist skal jeg avgjøre og klagene og signere, da må jeg ikke gjøre meg inhabil.

Lang historie

Tore er andre generasjon, og Hanne tredje generasjon i familiebedriften. Egentlig er historien lengre. I lokalene henger bilder fra ishavsskuter å fangst.

– På sett og vis stammer denne bedriften i direkte linje fra ishavsfangsten her i Gratangen, sier Tore Lundberg. Han vokste opp med fiskeri. Men i 1983 fikk familierederiet en oppdrettskonsesjon.

– Året etter var vi i gang.

Han og broren Geir hadde et årsverk på deling.

– Slakteriet brukte vi tre måneder i året, så var det å rydde ut for å arrangere campingvognens dag og sånt. Dette var jo bare noe vi skulle drive med ved siden av fiskeri.

Men etter et par år var det grunnlag for helårsdrift. Siden har han drevet havbruk på heltid. Og i motsetning til flertallet av pionerene som startet på samme tid, har de aldri solgt seg ut eller ned.

– Tilbudene har vært der. Men noe skal man jo ha å arbeide med. Og det er viktig for oss å sørge for lokal aktivitet her.

Høye kostnader

Mens andre oppdrettspionerer har endt opp med penger i banken, har dermed brødrene Lundberg sine plassert i fjorden. Når ligningstallene kommer viser de at de valgte rett. De troner på formues- og inntektstoppen i kommunen.

– Jeg er ikke noen stor tilhenger av slik offentliggjøring. Men det er ikke noe folk er opptatt av her lokalt. Her er du det du driver med, jeg driver med dette, andre er fiskere. Så blir det litt oppmerksomhet rundt det når vi ta utbytte, som i fjor. Men det gikk jo dit, sier han, og peker mot brønnbåten.

– Vi tar ut penger ett sted, for å investere et annet sted.

De siste par årene har selskapet levert driftsinntekter på nær 370 millioner, godt hjulpet av gode priser medgir Tore Lundberg. Driftsresultatet har gått noe ned, men holder seg over 100 millioner.

– Kostnadene har blitt urovekkende høye. Det er noe vi har tatt inn over oss og må gjøre noe med. Det går bra så lenge vi har høye priser, men skulle vi se et større prisfall nå er det nok mange som vil slite.

Lakseprisen har fortsatt ikke hentet seg inn. Pandemien herjer i markedene i Europa, og restaurantmarkedet er på lavbluss.

– Jeg håper vi snart ser en normalsituasjon.

Men Gratanglaks har hatt større utfordringer enn korona. Algedøden i fjor ga oppdretterne i hele regionen en kjempesnell, med store nedslaktinger. Det har gitt langsiktige skadevirkninger.

Gratanglaks AS	2019	2018	2017
Sum driftsåret.	337 755	368 710	369 590
Driftsresultat	109 125	105 414	124 206
Ord. res. f. skatt	112 106	108 261	126 404
Sum eiend.	521 104	445 666	432 766

– Det er først nå vi begynner å komme tilbake for fullt her på slakteriet.

De har mange bein å stå på. Gratanglaks eier Astaffjord Slakteri sammen med Kleiva Fiskefarm. Det er nest største lakseslakteri i Nord-Norge. Sammen med Kleiva og Salaks driver de Brønnbåt Nord, som nå har to nybygg på vei. I tillegg har de Håloy Havservice med mindre servicefartøy.

STORE DIMENSJONER: Tore Lundberg foran "Lifjell", et av fartøyene i brønnbåtredereiet hvor Gratanglaks er medeier. Foto: Torkil Emberland

De har gått inn i eiendomsselskap og næringslokaler. I Foldvik er de medeier i kassefabrikken, lokalbutikken, og et strøket rorbuanlegg som nå er koronastengt. Siste investering er lokale Zu4r Sportswear, som har landet store avtaler.

Begge skryter av de flinke gründerne.

– Det er det flotteste vi vet, å kunne bidra til at folk får det til her.

LES OGSÅ

Her kan du besøke oppdrettsanlegget midt i Tromsø sentrum

Les mer om: [Havbruk](#) [Laks](#) [Gratangen](#)

Se kommentarer

Flere saker

